

Рукописи се не-
враћају

Број 5 пара

Излазе сваки дан

УРЕДНИШТВО

АДМИНИСТРАЦИЈА

ПЛАГИ СЕ

У ШТАМПАРСЈА

„ГУТЕНБЕРГ“

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

СОЦИЈАЛНА ДЕМОКРАТИЈА ТРАЖИ МИР!

Копенхаген, 13. децембра.

Међународна конференција за мир, коју су сазвали социјалдемократи поједињих земаља у Копенхаген, састаће се 4. и 5. јануара. Том приликом ће се одржати велики митинг у корист мира.

ОДНОСИ СА БУГАРСКОМ

III.

Зна се шта је услов Бугарске па да поново уђе у Балкански Савез: остварење уговора од 1912. године, то ће рећи заузимање Маједоније до Скопља. Сад јој је пала секира у мед, и цела официјелна и буржоаска Бугарска резонује у себи: *сад или никад!*

Као што смо видели у прошлому чланку, њен положај у Европи уопште а на Балкану специјално такав је да она, овога пута пре но икад, има шансеве за остварење своје заветне мисли, за присаједињење целе Маједоније Бугарској. И целокупни преговори који се сад воде, врте се само око тога: да Бугарска ограничи бар колико толико своје претензије на те области, да макар нешто остави, да води рачуна о самољубљу Србије и о тешком положају целога режима у Србији, за који би то био страховит удар, управо слом, ако би морао после годину дана, такође сутра дан, да враћа натраг Бугарској све оно што је јуче откупно крвљу неколико стотина хиљада људи. Фердинанд је јуче зависио од милости Пашићеве; Пашић данас зависи од милости Фердинандове...

И као год што је овај јуче био немилосрдан, тако је данас онај немилосрдан. На којој се основи воде преговори са Бугарском, може се отприлике напреди по изјавама Таке Јонеска, које доносимо у данашњем броју. Таке Јонеско је несумњиво пријатељ Србије и човек који разменјује интимне телеграме са Пашићем; па ипак Таке Јонеско моли бугарске политичаре да се умере у својим захтевима и да пристану на Битољ са околном, која представља срце Маједоније...

Види се, отприлике, како ће Србија проћи ако се преговори са Бугарском приведу крају и закључи са њом „споразум“. А много је вероватније да ће до тога „споразума“ доћи, него ли да ће он бити осуђен. То је потреба Србије; то је још више потреба Тројнога Споразума; то је највише потреба Русије.

И тако ће, по свој прилици, историја дати већу сatisфакцију гledишту наше Партије но што смо ми чак и ми мислили — и то што смо желели. Прошле године ми смо, свеколиком искреношћу свога уверења, које је за нас било тако јасно и тако очигледно као једна математичка

истина, устали против братоубиличкога рата с Бугарима. Ми смо доказивали да је то злочин који се врши над два братска народа, да је то крвава препрека њиховом културном развијању, да је то смртни удар за будућност целога Балкана. Историја нам данас казује још и нешто више: она нас уверава да је спрско-бугарски рат био бесцјаља чак и са гледишта буржоаских и династичких интереса. Кроз кратко време, врло вероватно, Србија ће остати без Маједоније као што је и пре две године без ње била; и све што се досад радио биће само Насредин оконо, односно Пашићево прометање кроз поњаву. Само са том разликом што је приликом овог прометања одлетело бар тридесет хиљада глава...

Пошто немамо у себи ни трунке шовинизма или сентименталнога национализма, ми смо у стању да се уздигнемо на једну висину са које можемо видети, разумети и објективно оценити све ове узајамне

борбе на Балкану, њихове мотиве и њихову оправданост. Ми једним добрым делом разумемо бугарске претензије на Маједонију. Не могу Бугари да се задовоље, као са својим националним идејама, са једном државом од пет милиона душа, у којој један знатан проценат сачињавају Турци и Грци, елементи сасвим туђински и страни које је немогућно усисати и претопити у једну чврсту и солидну државну и националну заједницу. Маједонија, са елементом врло сродним бугарском, представља најсигурнију базу за Велику Бугарску — да већ и не говоримо о колосалним материјалним и моралним жртвама које су Бугари утрошили, у својој тридесетогодишњој пропаганди по Маједонији, жртвама које се такође не могу лако заборавити и исписати из рачуна. Бугарској је тешко без Маједоније; она мора да живи у заједници са њом.

С друге стране међутим, ни Србија не може привредно да опстане ако нема Маједонију. И колико је год најтешња заједница са Маједонијом потребна Бугарској, толико је исто потребна и Србији — да се не упуштамо у досадно и сколастично

питање коме је Маједонија сроднија и да ли су Маједонци више Срби или Бугари, питање у коме и једна и друга страна има права, односно у коме ниједна страна нема права. Та заједница са Маједонијом, ко-

ја је Србији неопходно потребна, постаје ових дана још очигледнија. Србија има два излаза у свет, два, тако да речемо, респирациона органа, два органа за дисање: Јадранско море и Јадранско море. Овај други излаз гори је, тежи и неприроднији за Србију но онај први. Међутим, што је још важније, излаз на Јадранско море постаће за Србију изгледа и немогућан. До сад је отуда немилосрдно гурала Аустрија; отсад ће је изгледа потискивати Италија. Српски грандомани, у својој фаталној наивности, веровали су као посигурно да ће Србија бити наследник аустријских обала Јадранскога мора. Међутим, пријавио се у аустријску стечијну масу моћнији потражилац. То је Италија. Оне је већ заузела Валону, као што нам јављају прекујачерији телеграми, уз пун благослов Тројнога Споразума. Разуме се да се талијанске претензије неће на томе зауставити. Она ће се продолжити и на целу Албанију, па затим и на Далмацију са Дубровником са Тростом и Тријентом. Италија се није могла помирити да дели обалу Јадранскога море ни са Аустријом, још мање ће пристати да је дели са Србијом, Јадранско море Италија зове *nostro: наше море;* а сад, при овом односу снага, када је она безмало господар у Европи за чију најлошост моли и Тројни Споразум и Двојни Савез, сад она може да ради шта хоће... И сад, у таквим приликама, отсећи Србију од Маједоније, од Јадранскога море, значи уништити је. Међутим, нама треба споразум са Бугарском, нама треба помоћ од Бугарске...

Па где је онда излаз из ове ситуације, запитаће читаоци. Има само један излаз! А он је исто толико спасоносан колико је прост. Он је у овоме:

Маједонија не треба да буде ни српска ни бугарска. Маједонија треба да буде у заједници и са Србијом и са Бугарском. Србија, Бугарска и Маједонија треба сад одмах да се споје у једну најтешњу привредну, државну и културну заједницу која ће, по самом закону атракуције, привући себи и остале балканске земље!

Ми енергично тражимо да се преговори са Бугарском воде на тој основи, и само на тој основи! Тај би корак био несумњиво крупан. Али зар је ишта мањи историјски моменат у коме живимо?

Једино на тај начин српски и бугарски власници искупили би онај велики, историјски грех који су извршили према својим народима грађујући их прошле године у братобубилачки рат.

НА БРЗУ РУКУ

Брижна мајка

Наша влада је збила права брижна мајка овога народа. Води она рачуна о свему и свакему, и гледа својим забрињашим очима далеко у будућност...

Тако, јучерана Самоуправа ишао је последњем поразу Аустријанаца у Ср-

бији, па као главну јоуку из догађаја изводи захтев да се „подсвакне цео културни свет да се побрине о мерама, које би, бар за будућност, свакој рашкој стране одузеле вољу да се одаје пустошњима и зверствима“.

Као што видите, још се није завршио ни данашњи рат, још стајамо у његовој средини, а може бити и тек на почетку, а влада се већ брине о ономе што је поштребно за идући рат...

Благо нама са таком добрим, пажљивом и нежном владом. Дубоко сам ганућ, и све ми сузе врцају због ове њене превелике љубави према народу...

САСВИМ ТАЧНО!

— Роденово мишљење —

Генијални француски уметник, скулптор, Роден, интервјујисан од једног енглеског новинара шта мисли о разорењу чувене катедрале у Ремсу, изјавио је ово:

„Зашто се буните против овог немачког варварства? Зар сва највећа уметничка дела Средњега Века и Старога Века нису страдала од немарности и себичности буржоазије? Зар они дивни бријески квартови из седамнаестог века нису разрушени да би се на њихово место подигле модерне зграде (из којих се може извлечити већа кирија. Ред.)? И зар људи који се разумеју у уметности нису, због сличних дивљаштава, протестовали и у Паризу, и у Венецији, и у Флоренцији, и у Ђенови?“

Роден има сасвим право. Нема шта буржоазија једне земље да пребације буржоазији и војсци друге земље. Све су оне једнаке, и увек су уметност жртвовале било ренти и профиту у миру, било тренутним војничким потребама у рату.

БУГАРСКЕ ПРЕТЕНЗИЈЕ

— Шта каже Таке Јонеско —

Препорец, орган демократске партије у Бугарској, штампао је изјаве које је Таке Јонеско дао једном члану те партије.

Таке Јонеско сматра да Бугарска, кад би хтела да се умери и да буде скромнија, могла би добити линију Енос—Мидија, као год и један добар део Маједоније: Битољ, Добрич и околину. Додао је затим да је Румунија, раније као год и сад, тражила само једну стратегијску линију. На тај начин, грешке ће бити исправљене, и то без жртава. Исто тако, изјавио је Таке Јонеско, и Грчка ће бити приморана самим приликама да учини концепсије.

Ове декларације Таке Јонеска живо се коментаришу у политичким круговима Бугарске. Неки мисле — додаје *Журнал де Балкан* — да је то један покушај да се заплаши Грчка, не би ли се приморала да се изјасни за Тројни Споразум и да пошље помоћ Србији.

* * *

У сваком случају, из овога излази једно јасно и несумњиво: Најмањи поклон којим би се Бугарска заједница, управо што јој нуде пријатељи Србије, то је Јужна Маједонија са Битољем.

Румунска Социјална Демократија

— ЈЕНА БОРБА ПРОТИВ РАТА —

Досад наши другови у Румунији нису били озбиљно узнемиравани од владе у њиховој борби за неутралност. Но од неког времена, код румунске владе се може констатовати друго једно расположење.

Тако например, у ону прошлу недељу другови Раковски, Божур и Кристеску отпотовали су у Фокшани, да говоре на збору који је приредила тамошња партијска организација. Још на станицама, њих је дочекала једна банда бивших и садашњих посланика, општинских чиновника и служитеља који су били под покровитељством полиције, и поче да приређује читав скандал допутовалим говорницима. Али су фокшански радници очитали добру лекцију тој банди: глава и леђа пучали су им на све стране. А кад уплашени газда великога хотелера „Бристол“ не хтеде да отвори кафана за збор, огромна маса света, која се за час претвори у једну величанствену демонстрацију, отиде пред стан социјалистичке организације, где се одржа један тако импозантан збор какав ова варош још није запамтила. Збор се завршио доношењем резолуције против рата.

Истога дана био је заказан и збор против рата у Галацу. И ту хотелијер, заплашен од полиције, није хтео да отвори салу. Но другови избјегли врати и затрен ока огромна сала напуни се светом! Полиција онда није смела ништа да преузме. По завршетку збора приређена је једна величанствена демонстрација против рата, са хором и многобројним социјалистичким заставама на челу.

СРПСКО-БУГАРСКИ СУКОБ НА ГРАНИЦИ

Из Софије јављају да је, на захтев Србије, Бугарска пристала да се формира једна мешовита комисија која би уврдила одговорности за последњи сукоб на српско-бугарској граници.

Малко ратне статистике

Париски лист *Маттен* доноси неколико интересантних података из овога рата.

Француска територија, која се сад налази у рукама Немаца, износи 20.100 квадратних километара. Немци владају сад над белгијском територијом од 29.456 квадратних километара, и само је још 40 квадратних километара остало у рукама Белгијанаца.

По једној полузваничној статистици, материјална штета Белгије од рата износи до сада 5.319.000.000: пет милијарди и триста деветнаест милиона динара.

По тој статистици, губитци се расподељују овако: Лијеж и околина триста седамдесет и три милиона; Лувен сто осамдесет и шест милиона; Намир сто и двадесет милиона; Шарлроа пет стотина и шеснаест милиона; Аарс пет стотина шест милиона; штета коју је претрпела пољопривреда милијарду четири стотине и једанаест милиона; штета коју је претрпела држава једну милијарду.

Писац ове статистике, професор Масен, додаје да би се најмање три и по милијарде од тих губитака могло спречити да се по паду Лијежа закључио мир. Ето шта значи рат!

ЛАЖАН ГЛАС

Кореспондент *Журнали де Балкан* из Атине јавља да је српски министар спољних послова демантовао вест енглескога листа *Цељи Телеграф*, као да је тобож Аустрија нудила Србији мир, прво преко Грчке а други пут непосредно.

ИЗ ДАНА У ДАН

Другови из Београда. — Сви наши чланови покрета интересују се судбином другова и другарица који живе у Београду и који су за време аустријскога упада остали тамо.

Власник и одговорни уредник Драгиша Лапчевић, новинар.

Са највећим задовољством можемо им саопштити да су сви живи и читави. Колико смо могли дознати, само су друг Милан Каљевић, машинист, и Александар Живковић, столарски радник, одведени у ропство.

Петар Калинић столарски радник из Власотинца умро је од болести 12. октобра у лесковачкој болници као регрут. Друг Калинић је био вредан радник у нашем покрету, добар члан синдиката и партије и благајник власотиначке партијске организације. Сви ће другови сачувати успомену овог нашег вредног, вјажног и симпатичног борца.

Наша туга за Туцовићем

Уредништву Радничких Новина

Драги Туцо, допусти да ти неколико речи проговори твој стари друг Реброња. Зар се више нећемо видети да би могли да се споразумевамо и да слушамо твој теоријски и практични упут за ослобођење пролетеријата из ропства свог највећег и јединог непријатеља капитала! Али, драги друге, ти си оставио доста твојих ученика, старих по годинама или младих по енергији, да раде за твоје, за наше идеје које си нам ти у срце и душу усадио твојим писањем, предавањима и личним примером. Твојим путем којим си нас водио ми ћемо и даље продолжити, па ма колика нам препреке биле стављане од нашег јединог непријатеља, капитализма.

Драги Туцо, овако би се с тобом и даље разговарао али не могу: душа ми је клонула а очи су ми пуне суза да не видим више писати.

Али ми ћемо се вијати свакад, свуда на зборовима и конференцијама на којима ћемо увек твоју слику имати пред очима. И она ће нам давати енергије за рад да не клонемо у борби тешкој и пуној опасности, али која ће донети пуно ослобођење целог човечанства!

Алекса Ребрић
тапетарски радник

Уредништву Радничких Новина

У име моје и свих организованих каочарских радника, изјављујем најживље саучешће, и узимам удела у општој намази за нашим неумрлим другом Димитријем Туцовићем.

Када се, ко остане жив, вратимо на нашу кућу — Социјалистичком Дому, онда ћемо тек осетити кога смо изгубили.

Сваку пролетерску и радничку кућу треба да кити портрет Димитрија Туцовића.

На грудима сваког пролетера и радника треба, из поштовања, да се види лик великог учитеља и борца за народна права.

И то је један од многих начина да се ода признање нашем добром Туци.

Слава великим борцу Туцовићу.

Драгомир В. Милосављевић
качар

Уредништву Радничких Новина

Тужни и жалосни глас о погибији нашег врлог и честитог друга Туцовића, допро је већ у све крајеве српства, па и у овај крај.

И ма да нас је овај дрогајај ожалости до дна душе, ипак нас није много изненадио, јер смо знали, да су сви, који су отишли у овај крвави покољ, унапред осуђени на грозну и убиличку смрт и да су поред друга Туцовића постали и постали жртве још доста наших другова, јер рат сатири оно што је најбоље у друштву, — цвет народа и културе.

Али ми који останемо у животу, не смејмо и нећемо заборавити своју свету дужност: да осветимо наше другове, борећи се против капитализма, тога виновника данашњег покоља људског, и спремајући нова поколења за борбу, која ће високо уздигнути нашу заставу, коју је друг Туцовић носио, и носити је до коначне победе — уништена капиталистичког и остварења социјалистичког друштва, када ће место данашње дивљачке мржње и крвавих покоља завладати мир и љубав међу људима и народима.

Нека је незаборављен овај аманет. Нека је незаборављен спомен и вечној слави нашем врлом другу Туцовићу!

Иванчић
Миљко Савић
Миодраг Симић
са друговима

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Све за љубав Арбанасе!

Валона, 13. децембра. — Упућена је оваква прокламација становништву: Озбиљни немири, који су се у кратким размацима низали у овој области, паралисали су трговину, џадове и иницијативе, доводећи у опасност живот и имања становника. Италијанска влада, као будни чувар судбине Албаније, жели да ваше спокојство, коме је претила озбиљна опасност, буде обезбеђено. Позвани по вашој жељи, италијански се мрнари искрцају са својим бродовима, да би сачували поредак и вашу одбрану. (Потпис: Патрис). (Агенција Стефани).

Потонуо норвешки пароброд

Петроград, 14. децембра. — Норвешки пароброд „Ели“ нашао је на мину у Северном мору и потонуо је.

Борба на мору

Лондон, 15. декембра. — Адмиралитет јавља: Седам енглеских хидроплана, у пратњи лаких крстарица, контраторпиљера и подморских бродова бацили су бомбу на немачке ратне бродове код Куксхафена. Непријатељ је извршио контра-напад подморским бродовима, хидропланима и са два цепелина. Наше крстарице су нагнале у бегство цепелине. Једног енглеског авијатичара је нестало. Ни један немачки брод није се усудио да напада. Немачки бродови су оштећени.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Колико је Русија заробила

Петроград, 15. декембра. — Од почетка рата до 11. децембра Руси су заробили Немаца и Аустријанаца у свему: 4326 официра и 353.184 војника, и то Немаца официра 1040, а војника 131.737; Аустријанаца: 3186 официра и 221.447 војника.

Бацање бомби с аероплана

Лондон, 14. децембра. — 11. децембра Командант ескадре Ришар Давид летео је изнад Брисела на једном биплану и бацио је дванаест бомби на смешиште немачких дирижабла. Из смешишта подигао се у вис облак дима.

Борба у Француској

Париз, 14. децембра. — 13. децембра између мора и Лиса дан је прошао на миру. Испрекидана канонада између Лиса и Оазе; нема шта да се забележи сем што смо пред Донтјером (југозападно од Перона) разрушили минама постројење контрамина немачких. У долини Ена и у Шампањи артилериски дуел, у Венгр унуткали смо батерију хаубица, која је бацала гранате на наше опкопе; код Болна унишили смо митраљезе; у пределу Перта непријатељ је после жестоког бомбардовања покушао на опкопе, које је изгубио, против-напад који је одмах одбијен нашим артилериским ватром. У Аргони незнатно напредовање; бомбардовали смо један насып где је непријатељ евакуисао више опкопа; у шуми Грири дигли смо у ваздух минама једну предстражу

немачку. Између Меза и Мозела источно од Сен Мијела немачки напади против редута у Баје Бриле потпуно су одбијени.

Наши су авијатичари бомбардовали авијатичарско смешиште Фрескати, једну станицу у Мецу, где је запажено кретање возова и касарне у Сен Прива код Меча. У горњем Алзасу наше су трупе имале нових успеха на висовима који доминирају Сернејом.

Италија се све више гњезди у Албанији

Рим, 14. децембра. — Агенција Стефани јавља да је издаша наредба да у Валону опуштају један пук берсалера да тамо замени одред мрнара, који су се тамо искрцали. Овај пук присуствује у Валону сутра.

Шпекуланти на рачун Србије

Петроград, 15. децембра. — Пошто нека лица, која чак нису ни српски поданици, користећи се данашњим приликама, злоупотребљавају руске симпатије на рачун скупљања добровољних прилога за Србију, то је овдашње посланство објавило у новинама, да прилоге ваља искућиво слати или дворској канцеларији књегиње Јелене Петровне или Комитету општине петроградске, или непосредно посланству.

За Радничке Новине

— добровољни прилози —

Из почасти према сени неумрлога Туце, месту венца, прикуписмо доњи прилог за наш орган *Рад. Новине*.

Драгутин Цветковић ков. рад. 4 дин., Илија Кнежевић ков. рад. 2 дин., Стеван Савић ков. рад. 2.50 дин., Васа Тодоровић ков. рад. 2 дин., Димитрије Николић брав. рад. 1 дин., Светислав Живић брав. рад. 1 дин., Драгутин Стојановић (пурца) 1 дин., Душан Ивановић ков. рад. 1 дин., Владо Газибарић ков. рад. 1 д. д., Јован Чупић ков. р. 1 д. Света дин. 17.50. Сви из радионице Радивоја Павловића, Ниш.

ОГЛАСИ

МОЛИ СЕ сваки ко буде ма шта знао или чуо о мом брату Драгутину Благојевићу родом из Лешнице, војник III чете III батаљона 3 прекобројног пуча да ми јави на адресу Ристи Благојевићу зан. чета дрин. дивизије Ниш. 1-3

МОЛИ СЕ сваки ојај ко би знао да ме извести у којој се болници налази мој рањен син Ђорђе А. Станчић редов 3 чета 2 батаљ. 2 прекобројни пук комбиноване Дивиз. да